- KORET NA ASFALTU -

PRVA ANTOLOGIJA SAVREMENE CRNOGORSKE ŽENSKE POEZIJE

- KORET NA ASFALTU -

PRVA ANTOLOGIJA SAVREMENE CRNOGORSKE ŽENSKE POEZIJE

- KORET NA ASFALTU -

PRVA ANTOLOGIJA SAVREMENE CRNOGORSKE ŽENSKE POEZIJE

Zagreb, 2013.

KORET NA ASFALTU

„U Crnoj Gori kao zemlji ratničke i patrijarhalne tradicije dominantna je, da kažemo- muška književnost. Muški pjesnički glasovi dugo slove kao podrazumijevajući i jedini u crnogorskoj pjesničkoj ravni…Tek će druga polovina XX. vijeka nagovijestiti „žensko pismo“, odnosno pjesnikinje koje se sporadično javljaju svojim knjigama, ali je riječ o djelima na osnovu kojih se ne može oformiti konzistentna poetska struktura. Nju ćemo jasnije uočiti kod grupe mladih pjesnikinja koje se javljaju početkom novog vijeka…“[1] piše u predgovoru (Tradicionalno i moderno str. 9 i10) autor najnovije Antologije crnogorskog pjesništva Bogić Rakočević. Svih dvadeset devet imena, koji su našli mjesto u ovoj antologiji, su „muški pjesnički glasovi“! Marinko Vorgić u svom tekstu „Jesu li Bogovi manji ako je štikla veća“ izostanak pjesnikinja iz antologija objašnjava činjenicom da ih je bilo teško naći u „ne pretjerano razuđenom arhipelagu crnogorske književnosti“, ali još više nesklonošću patrijarhalne društvene i pjesničke strukture da ženskim glasovima omogući da se čuju.[2]

---

[1] Bogić Rakočević: POETIKA MONTENEGRINA crnogorska poezija XX. vijeka, OKF, NBCG „Đurđe Crnojević“, Cetinje 2012.

[2] Dubravka Đurić: TEORIJSKO INTERPRETATIVNI MODELI U POSTJUGOSLOVENSKIM PESNIČKIM KULTURAMA- Poglavlje: Crnogorska poezija- postmoderna i napuštanje epske pesničke paradigme, Sarajevske sveske 32/33, 2011.

Nije nam namjera tražiti daljnja opravdanja i razloge neuvrštavanja „ženskog pisma“[3] u savremene crnogorske antologije pjesništva već izreći istinu: NEMA IH! Stoga je ova knjiga otklon od te tradicije. Ona je PRVA ANTOLOGIJA SAVREMENE ŽENSKE CRNOGORSKE POEZIJE u kojoj su našle mjesto četiri vrhunske crnogorske pjesnikinje: **Tanja Bakić**, **Lana Ruth Stefanović**, **Dragana Tripković** i **Jelena Nelević Martinović**, uz napomenu: nadamo se ne i KONAČNA već PRVA, u nizu budućih. Svoje mjesto potvrđuju i nizom priznanja i nagrada na međunarodnoj književnoj sceni, posebice u ovoj 2013. godini. Naslov antologije KORET NA ASFALTU je spoj tradicionalnog, koje je tumačeno razlogom odmaka od „ženskog rukopisa“, lijepog ženskog i urbanog, savremenog.

Zorica Mrvaljević u svojoj knjizi CRNOGORSKA NARODNA NOŠNJA [4] u poglavlju „Ženska svečana (svitna) nošnja“ kaže: *„Među brojnim dijelovima ženske nošnje, smirenom elegancijom izdužene linije ističe se koret od svjetlozelene svite, bez rukava, sprijeda ravno otvoren. Oblačen je preko dolaktice, odnosno jakete… “* nakon čega slijede opisi bogatog veza na koretu- tanki gajtani, pozlaćena srma, floralni motivi, zlatovez, a sve u svrhu prikaza elegancije i ljepote ovog dijela crnogorske ženske narodne nošnje.

[3] Jovan Nikolaidis

[4] JU “Muzeji i galerije”, Podgorica 2006.

„Poezija ako je dobra, putuje bez putovnica, nalazeći granice imaginarnom tvorevinom. Vrpca tradicije, koja se od nevino istkane čipke olako pretvara u olovo, ovdje nam nestaje pred očima, i poezija opstoji samosvjesna bez umjetno podbočenih potpornih elemenata- napisao je Tomica Bajsić[5] u preporuci za „ovu“ knjigu, naglašavajući; Vrijednost umjetnika leži u tome da kompliciране stvari umije prikazati jednostavnijim nego što se čine, i zato nam ova knjiga prije svega donosi svježa iskustva, pročišćena u smetnji u komunikaciji, od naplavina koje se talože na obalama zagađenim propuštenim iluzijama ljudskim. Naše četiri pjesnikinje pred nama otvaraju stotine putova, a ne zatvaraju ni jedan, i zato, vjerujući u budućnost poezije, od srca preporučam ovu knjigu.“

Uz zahvalu svima koji su na bilo koji način doprinijeli izlaženju knjige, prepuštam Vas užitku čitanja ovog „ženskog rukopisa“.

Zagreb, novembar 2013.

Danilo Ivezić

[5] Tomica Bajsić, Pjesnik prozaik i prevoditelj. Povremeno radi kao crtač i restaurator. Urednik je prijevodne poezije u časopisu Poezija. Poezija mu je prevedena na francuski, engleski, španjolski, poljski, ruski, slovenski.

TANJA BAKIĆ

Rođena je 14. 09. 1981. Diplomirala je i magistrirala na anglističkoj katedri Filozofskog fakulteta u Nikšiću. Kao autor, prevodilac i priređivač, potpisuje ukupno petnaest knjiga (od čega četiri knjige poezije). Trenutno radi na poglavlju u naučnoj studiji *Vilijam Blejk u Evropi* (London: Bloomsbury, eds. Morton D. Paley i Sibylle Erle). Svoju poeziju, do sada prevođenu na sedam stranih jezika, čitala je na većim evropskim festivalima. U aprilu 2013. je rezidencijalno boravila u Tirani, gdje je u albanskoj Akademiji umjetnosti grupa studenata glume izvela perfomans inspirisan njenom poezijom. Njen esej *Kavafijeva Itaka* objavljen je u Atini u sklopu obilježavanja 150 godina od rođenja ovog pjesnika. Posljednja knjiga koju je prevela na engleski jezik (zajedno sa Stephenom J. Manganom) jeste izbor iz poezije Mladena Lompara pod nazivom *The Arc of Finitude (Putanja konačnosti*, DANU, 2013*)*. Pjesničke fotografije Bakićeve dio su kolektivne izložbe „Šta je svrha poezije danas?", održane u prostorijama berlinske Akademije umjetnosti u junu 2013 (po jedan izabrani pjesnik iz svake od 47 zemalja članica Savjeta Evrope). Internacionalni žiri sastavljen od istoričara umjetnosti sa sjedištem u Ankoni ju je izabrao da sa svojim književnim projektom *Učenici kao nastavnici: Novi nastavni plan i program* nastupi na Bijenalu mladih umjetnika Evrope i Mediterana u Ankoni (jun i jul 2013. godine). Njena posljednja knjiga iz oblasti muzike naslovljena je *Voodoo Child: Priča o Džimiju Hendriksu* (2013). Aktuelni je član Savjeta *Ratkovićevih večeri poezije*.

Iz *Bolesne ruže* (2009)

Uzimajući za naslov svoje knjige Blejkovu pjesmu *Bolesna ruža*, Tanja Bakić na poetski impresivan način predočava prostor skriven između tih krhkih latica. Poezija kao skriveni šapat intime, otkrivanje najvećih tajni bića *sub rosa*, šapat iz tajnih odaja bića. Jezgrovitao i izuzetno lirično ova sjajna pjesnikinja razlistava zamršene puteve ljubavi i patnje koje ruža skriva, predočavajući nam te pejzaže kao čitavo bogatstvo, pravu raskoš novootkrivenih poetskih prostora, kako bi to rekao Bachellard. Naslonjena na anglosaksonsku literarnu tradiciju, na Blakea, Punda, Whitmana, ali i Wallacea Stevensa i Wirginiu

***

Ispod epigrafa
Gle snijeg pada
Jedemo koru od leda
U dojkama mojim
Rastu narandže
A bradavice
Put Sunca
Bježe da
Nadoje novorođenče
Debela tišina
I Talmud poda
Drevna slova iskopana
Bez materije
I duha
Ja sama

***

Rana otvorena
Pod pijeskom
vrelim doziva
nebo gledam
drugim očima
zvijezda
nalik na obrvu
me gleda
Napuštam

ono gdje
nekad sam
bila
ćutim bol
sad sam svila

***

Bjelinom tijela tvoga
Sjenka moja se prlja
Po suzi kost pada
U vodi
Iza vode
Nagost pliva
Svila je noćas tvrda
San
Voda
I ja

Wolf, Bakićeva svojim stihovima progovara prvenstveno vlastitim, autentičnim iskustvom i glasom. U završnoj poetskoj prozi *Biti pisac u Crnoj Gori* ona demonstrira svoje pismo kao *put koji vodi u zamak, i udaljava iz njega*. Posjetite, dakle, ovaj skriveni zamak da iskusite istinsko duhovno obilje, ako uspijete pronaći put do njega.

Mile Stojić

***

Maglu gutam
Ni misao nisam
Ni suza na putu
U tijelo
To što gazim nije
Moja trava
Ali jeste cvijet
Iz korijena iščupan
Što htio je
Nebom da postane
Ja zvijezda sam
Kojoj nedostaje
Miris ljeta
Lišće odozdo plače
Paunova odlutala
Čuje se harfa
Ja zvijezda sam
U planini sama
Nedostaje mi
Miris ljeta

***

Čarobnjak u tami
Pod vodom sluša vrata.
Voda ne teče.
Vrata i prozore
Zatvara.
Biće u zraku hoda.
Pastir potok čuva.
Kavez. Lepršanje.
Kapljica vode
I talas sam
Bez okeana

***

Grad koji ima
Samo jednu kuću
Kroz mene prolazi
Stoji
Vriskom osluškuje
Rane moje
Vriskom krivi
Vlati trave
Noćas ušima
Gledam k nebu
Nebo zaboravlja svoju
Omiljenu zvijezdu.
Grad stoji
I čeka ranu moju
Krv moja u jaje
Pretvara se

***

I opet palo je lišće.
Pod zvijezdom
Naga stojim.
Ja tvoja i moja
Krv jesam
Tvoje
Sjeme, dah tvoj, nebo.
Al' voljela bih
Da sam suza.

***

Voda na dojkama
Sa Zemljom razgovara.
Zemlja je puna
Sljepoočnica.
Zemlja ne priča.
Ćuti samo.
A to zato jer
Nije zemlja.
A to zato jer
Je školjka.

***

Usne pod usnama
U incestu vatre
Plod pepela.
Sjutra morsku
Ispijaćemo pjenu
Gdje vjetar
Ispijamo sada.
Riječ još neizgovorena
Čeka na usta nam gladna.

***

Oblake s neba
Smo skinuli.
Sad nosimo ih
U krvi.
Mi i jesmo i nismo.
Groblje je puno ptica.
Vode su bez talasa.
Prahom ruke su
Nam ispunjene.
Prahom kog nema
Više nigdje.

***

Krv vode
Po jeziku mome
Pada.
Gledam u utrobu –
Rijeka je spaljena.
Izvora nema.
Samo vatra.
Crvi. Korijenje. Meso.
Prah i ja –
Cvijet, planina i suza.
Oko mene kiša.

***

Zima bola mojega
Prstima opipava tijelo mi snova.
Glas u glasu šapće uhu u uhu.
Voda mene pije dok ja ispijam nju.

***

Nikad konačna tačka. Uvijek samo
Približavanje.
Tijelo koje pati i nagost koja prekriva ga.
Poziv da se otkriju tajne vrata.
Pogled iznad i posmatrač
Koji se podrazumijeva.

***

Tajna suze je želja
Da svjetlošću umaže se.
Tad kad svjetlost
je umazana,
Suza iz korijena
Je iščupana
I svijetom uprljana.

***

Umrla je tad kad najljepše
Bilo joj je —
Onda kad nebo dotakla je.

***

Smrt dolazi tiho.
Hod po vodi
I riječ koja prlja.
Mračno i sveto
Zvuči kao ništa.
Sklonjeno u sjenu,
Biće sanja.

Iz *Svilenih cipelica* (2011)

Nova knjiga pesama Tanje Bakić potvrđuje visoki kvalitet njenog pesničkog glasa, određenog ovog puta specifičnom jezičkom sažetošću i jednostavnošću, te posebnom formom u kojoj se pojavljuju njeni stihovi. Iako se služi svedenim jezikom i minimalističkom formom, Tanja Bakić uspeva u potpunosti da prikaže sliku sveta izloženog silama promene. „Ti što nekad bijaše trava“, kaže pesnikinja, „sad samo cvijet si.“ I na drugim mestima ona naglašava neumitnost promene. „Davno smo pričali o drveću“, ona primećuje, „sada pričamo o moru.“ Dakle, promena je ono što obeležava ovu knjigu, a način i slike kojima je ona prikazana podseća na sistem promene

u drevnoj kineskoj knjizi *Ji đing*. Glavni akteri promene u tom drevnom sistemu su Nebo i Zemlja, i naravno Čovek, koji je smešten negde između njih, ali kao aktivan učesnik a ne kao nemoćna figura koju promena nosi kako ona hoće. I u pesmama Tanje Bakić, glas pesnikinje, ono „ja“ koje peva pesmu je glas otpora i odbijanja olakog prihvatanja promene. „Kao pjesnik stojim“, ističe pesnikinja, „i posmatram odgođeni susret između neba i mene.“ Ono štro se ipak menja, kao i u sistemu kineske *Knjige promene, Ji đinga,* jesu elementi prirode - voda, vetar, vatra, drveće i kamenje. Ni ljubav nije toga pošteđena, ali pesnikinja ne prihvata to kao gubitak. Promena je promena i nema te reči koja će je zaustaviti. A zašto i da je zaustavljamo, kao da se pita pesnikinja, kada ona od nas pravi ono što doista jesmo? Knjigom *Svilene cipelice* Tanja Bakić potvrđuje svoj poseban pesnički glas.

David Albahari

***

Krv djevojčice u led
Pretvara se.
Djevojčica na kiši stoji
Gledajući ruke.
Ona bi da sama je,
I da gleda u zvijezde.

***

Oblak približava se
Uvu mome
Kao pjesnik
Stojim i
Posmatram
Odgođeni susret
Između neba
I mene
Trava me uči
Kako da padam

Voda me uči
Kako da sanjam

***

Drvo–
Iza drva
Glad

Ispred drva
Magla

Gledam i
Ćutim

U meni strah

***

Iza šume šuma

Posljednji san
Se sanja

Komadić papira
Visi s neba
Moje ime doziva

Izrazito preporučujem pažnji čitaoca pesme Tanje Bakić. Njena poezija predstavlja san o širini i čistoti, koja bi najradije bila bestelesnost. Pesnikinja kaže: *Da nisam djevojka/ Bila bih pahulja snijega.* Na drugom mestu ona *Sanja da bude/ najtiša zvijezda*. Tanja Bakić je osetljiva na *poruke druge vrste* i piše: *Kada bih mogla slušati/ slušala bih oblak koji pada.* Ona bi volela da proširi raspon ljudskog i pretvori ga u nešto nepredvidljivo. Kao što su znali stari Grci, definicija ljudskog stanja je - to da se ne bira. Hubris je jedna od najčešćih ljudskih mana u grčkim tragedijama, u kojima se tendencija prevazilaženja ljudskog - plaća bolom. Ne čudi me zato što su ovo pesme o strahu (od banalnosti, od prljanja, od običnosti) o mnogo plača, simboličnog i realnog. Forma je čista, minimalistička, svedena. Poslušajte ovaj odličan ljubavni stih: *Ti što ne-*

kad/ Bijaše trava/ Sad samo cvijet si. Za Tanju Bakić, kao za mnoge pesnike, mašta je jedini način da se izađe iz zatvorene, zadate, siromašne, ljudske sudbine. Ona je talentovana i neočekivana kao što pesnikinja i treba da bude. Njen stih *Vodu svlačim/ sa sebe* tumačim kao jedan od najoriginalnijih opisa tuširanja za koje znam. Nema sumnje da se radi o pesnikinji koja obećava – i ostvaruje.

Vladimir Pištalo

***

Voda na jeziku
List i vjetar

Zemlja je
Puna šumova

Sjemenke su
Ogladnjele

I ptice
Takođe

***

Oko o oko
List o list –
Trenje

S mojih
Kapaka
Snijeg još
Ne provijava
Ljubim pijesak
Al' ne ljubim
Kamenje

***

Nokti mraka
Kiša neće da pada
Gledam te kako
Plašiš se od vode

Sunce kraj
Nas miriše

Plačem
Prestajem plakati
Opet plačem

***

Posljednji miris vrta
I u njemu ja—
Najtiša zvijezda

Trava leptira zove
Dižu se i spuštaju
Tijela u prostoru

Ti postade biser
Biser postade ti

***
I zadrhta tad drvo
Ja plačem i skupljam tvoje sjenke
Sa svakog komada zemlje
Sa svake kapije
A ti
Blijed pod treptajem zvijezda
Kao plač padaš
Nit po rosi
Nit po snijegu

Prelazeći u tren
Prelateći u rosu

Večeras volim
Tvoju zvijezdu

***
Ja
Gola i usamljena
Tužna

Oko mene
Ruševina
Slovo
Zemlja

Putujem
Kroz vjetar–
Do kamena
Do cvijeta

I ponovo plešem
I ponovo plačem

Stijene i plavetnilo

U ovom času pepela
Ja sam voda

***
A ipak bio si tamo
Ipak ti si postojao—
Tren po tren
Veo po veo

A ja—
Tako tvoja
A tako daleka

A gdje ćeš biti ti
Onda kad ja ostvarim
San i postanem
Princeza

***

Snijeg po ledu pada
I zlato traži
Put odbjeglih zvijezda
Za sobom ostavljajući
Otškrinuta vrata

Da nisam djevojka
Bila bih pahulja snijega

***

Svjetlost
Ispod trepavica—
Sjenka čempresa

Smiješim se
I diram te
Tebe—
Suzu sna

Zvuk sam
Miris sam
Al nikad
I miris i zvuk

***

Sama na cvijetu
Po meni lišće pada
O zrak sunca spotičem se ja
Vjetrovi mi ne nedostaju –
S oblacima drugujem ja

Pod drvećem sjaj
Riječ iz nijemog okeana
Sluša ćutanje voda
I hvata se za zvijezdu
Što po meni pada

Gledam u planinu
Al' ovaj put
Planina sam ja

U prašinu tonem
U san

***

Kroz jesen
Kroz lišće
Kroz mene

Voda i duša
Duša i voda

Tečem
Jesam
Ćutim
Znam
Mene je strah

***

Zadaješ bol mi
Iz bojazni da
Bol nikad neću
Osjetiti

U sumraku oko trepće—
A suza iz mene još ne teče

Nađena negdje juče
Trava u svili spava—
Tog trena iz korijena iščupana
Tog trena rosom osvježena

***

U snovima zamrznutim
Slušam kišu
Knjiga nepročitana
I konac što mrsi perle
Tog dana snijeg je padao
Tog dana pijesak se prljao
Po trepavicama tvojim
Po nogama bosim mojim

***

Ima nečeg iza tvojih očiju
Iza tvojih dojki
Iza tvoga snijega
Onda dok u tebi ćuti
Uspavana trava
Onda dok dajem ti svoja leđa
Da po njima prostreš se
I legneš da spavaš—
Jedna velika tačka
Za bilo gdje
Za bilo kuda

Iz *Sjeme i druge pjesme* (2013)

Liričnost Tanje Bakić je takva da njenoj poeziji daje krila. Ona izražava kompleksne filozofske slike ljubavi i prirode u pjesmama nalik na haiku, koje su božanstvene. Ja se njenim pjesmama uvijek iznova vraćam. Visoko ih preporučujem. Radi se o pjesnikinji koja zavređuje našu punu pažnju.

Susan E. Gunter
(*Westminster* College of Salt Lake City, U.S.)

***

Davno smo pričali
O drveću
Sad pričamo o moru

Krilo krilu
Voda vodi

Zapleteni u travu
Spavamo vodu
Na istom dvorištu
Na istom stablu

***

Gladna dodirujem
Dodirujem gladna

Istina ne umije da ćuti
Ti moj san sanjaš
Ja u šaci držim
Mora, okeane

Al' samo ne držim
tvoje snove

***

mi
djelove ogledala
slomljenog kupimo

među
obalama se šetamo

vodu prašine
ispijamo

pod obojenim suncem
tonemo –
na česticu svedeni
na značenje

***

Ti poznaješ
Jezik zmija –
Zato ćutiš
I trpiš
Kao voda
Kao kap
U čaši

Ti što nekad
Bijaše trava
Sad samo cvijet si

Zbirka pesama *Sjeme i druge pjesme* Tanje Bakić na ubedljiv način reafirmiše lirski izraz, poslednjih decenija potisnut u korist poetskog intelektualizma koji prečesto završava u jalovosti. Rečeno nipošto ne znači da poezija Bakićeve nije takođe i refleksivna; ono što je izdvaja iz produkcijskog proseka svakako je naglašena emotivnost, neprestana zapitanost nad smislom postojanja i pokušaj prevazilaženja samoće.

Svetislav Basara

***
I opet je proljeće
Oči otvaraju se
Kap po kap

Kiša upravo
Je stala

Ja vraćam ti
Ono što nekad
Meni dao si—
Na istom mjestu
U isto doba
U proljeće
Kao nekada

***
Duge igle
I cvjetovi plavi

Kiša pada

Kiša kroz koju
Prolazim ja
Da mogla bih
Da dišem kao
Vatra

Al' noćas nisam vatra
Noćas sam
Čestica

***
Svjetlost
Ispod trepavica—
Sjenka čempresa

Smiješim se
I diram te
Tebe—
Suzu sna

Zvuk sam
Miris sam
Al nikad
I miris i zvuk

***

Prsti slušaju pjesan
Ruku tvojih.
Kao drvo po kome
Pada kiša,
Talasi nestaju i ponovo
Se čuju.

Ima nečeg u brdima tvojim
Ima nečeg u snovima mojim—
Snijeg što pada u more,
Vjetar što skriva se pod korijenje.

Ovo nebo je naše nebo,
Ova trava je naša trava.
Put kojim gazimo
Pod nama spava.

***

Usta ćemo položiti u zemlju
Možda pod njenim korijenjem
Ona otkriju
Da su oko spušteno do usne
Da su kosa koju vjetar bi
Da pomiluje
Da su vlati koje bi da
Su grudi tvoje

***

U očima bez trepavica
Šušte tjelesa
Ti postaješ ptica
Krilo
Voda

I nalaziš kamenčić
Planine
Nalaziš zrno
vode

Iznova stvarajući
More
Iznova stvarajući
Zvijezde

***
Modra i ljubičasta
Budiš se da bi sišla
Nije ti mračno
Pod nogama

Trčiš ka krugu
Po travi se kotrljaš

Opet ispočetka
Bledunjava i nježna
Krhka i nečujna
Postaješ miris, nebo, boja
Ničija zemlja
Pod tobom spava,
Neuhvatljiva među
Lišćem što pada,
Postojna među korijenjem
Što iz vode izranja

***
Nebo među prstima
Oko moje doziva
Cvijet gledam ušima
Na promaji između talasa
Stojim i pticu tražim
Između zvijezde dvije
Između djeteline dvije
I kamena što ćuti suze

***
Usnama svojim
Svlačim se kao zora

Želim te pomirisati
Iza sebe na vjetru
Iza sebe na suncu
Onda kad u tvojoj kosi
Vidim cvijet
I na cvijetu jutarnju rosu

***
Ti
Zato što si sada voda
Sjenku vjetra
Si iščupala
Da lišiš
Se mraka
Što pod tobom hoda

Pitaj oblak
Možda on zna
Gdje ruke
Koje rastu
Šire se
Sve do
Momenta
Kad glas,
Zaboravivši sve,
Kiša jesenja ne
Postane.

***

Zovem te zovem
Iz daljina
Po meni pada
Snijeg kojeg nema
Naslućujem vlasi
Hoda tvoga

Utonuo u travu
Ruke svoje zaboravljaš

Ispod mene
Oči tvoje ćute
Sanjaju o suzama

***

Sjena naših misli
Zelenilom teče—
More je ostrvo
Nama dodijeljeno

Lutamo i skitamo
Skitamo i lutamo
Poljupci potonuli
Potonulo sunce

***

Dijamant ili kap rose?

***

Uspavana zemlja
Još se nije probudila

***

Između tebe i mene—
Krila krvava

***

Crvena sjenka
Iz daleka doziva

Trulež i bistrina njena
I stih što bi
Da joj se poda

U hladu sjedimo
I na san jedan
Da ostvari se
Čekamo

***
Bačeno perje pauna –
Za onog ko ga skuplja

***
Djeteline odbjegle
Ćute—
Znaju u čije krilo noćas
Zvijezde pašće

***
Gdje će lišće
Što u meni raste—

Pod oblak
U zemlju?

***
Blago suzi
Koja pada

Bez osmijeha
Bez vode
Bez bola

***
Ničija trava
I zid bez usana—
Ukus suze
U mraku

Sjenka u prstima
Zemljom u tebi
Se prlja

***
Zidovi iza nas
Na obali krv

Noge moje
Vuku se
Po zemlji
Sporo sporo
Mene je
Strah

***
Kao rosa po rijeci
Kao magla po suzi
Negdje tu
Na dnu provalije
Budim se i vidim—
Voda me izbijeljela

Ono što nebo
Zemlji dalo nije
Po dverima nesna
Sada hoda

***
I zaklima se tad čun moj
Sjenka moja preko mene pade
Snijeg samo što nije
Zvuk dopire
Iz tame plavičaste

Konačno u ruci
Držim nešto

***
Krv posuta po travi
I vjetar s okeana

Tijelo će suzama da bježi
Za pepeo od sunca da se hvata
Onda kad oblak od neba poplavi
I otkine se tajna kopča s vrata
Nada, jezero, krug—
Zaboravljena tačka nasred tišine
Tuđe oko, uvo, glas—
Pogled u svile bjelasanje

***
Spirala od vrha do dna
I modri vjetar moje kose

Hvatam se za zlatni rub
Kapi crne kiše

Uplašena od jutra
Idem i zatvarim
Vrata i prozore

***
Nebo je zaključano
Pred očima
Pred mirisom
Pred bolom

Pod rebrima
Nebo sniva
Ruke hvataju se
Za sjeme
Na rubu svijeta

***
Dok pahulja koja pada,
Tiho prelomljena o tvoje oči,
Spava i sanja,
Prigušeno ti iznutra
Svjetluca tajna postelja
Po kojoj prljavo lišće pada

Sjutra znaću šta je nebo
Danas znam šta je voda.

***
Prstom na usnama
Ona tajnu progovara
Voda njena u svjetlost
Se valja
Putenošću kojoj
Nema kraja

Danas on prelazi u more
A juče bio je trava.

***
Kao crna čipka
Na bijelom zidu—
Miris okeana

Svjetlost još
Pada po nama
Najavljuje
Prisustvo dana

***
Pređoh vodu
Pređoh tajnu

LENA RUTH STEFANOVIĆ

Rođena je 1970. u Beogradu. Diplomirala ruski jezik i književnost na Univerzitetu Kliment Ohridski u Sofiji, gdje je odbranila i magistarsku tezu na temu iz savremene ruske književnosti. Postdiplomske studije kineskog jezika i kulture pohađala na BLCU u Pekingu. Dugogodišnji saradnik Državnog protokola u Vladi Republike Crne Gore. Književni prevodilac sa engleskog, ruskog, makedonskog i bugarskog jezika.
Do sada objavila:
Arhetip čuda (2006., OKF, Cetinje);
Io triumpe (2008., OKF Cetinje);
"Teshuva" (Edicija Katedrala, 2010.)
"Djavo, jedna neautorizovana biografija" (2011., OKF, Cetinje)
Njena priča "Novum Testamentum" (Novi Zavjet) uvrštena je u izbor "Best European Fiction 2014", (Najbolja Europska literatura) urednik John Banville. Većina proznih tekstova, kao i izbor iz poezije su prevedeni i objavljena na engleskom govornom području. Član Crnogorskog PEN-a i CDNK. Predsednik nacionalnog žirija za dodelu Nagrade Evropske Unije za književnost (EUPL).

Zbirka pjesama „Đavo, jedna neautorizovana biografija“ Lene Ruth - Stefanović ima dva temeljna prosedea. Prvi je vezan uz židovsku kulturu i tarot, dok drugi, pak, uz urbanu stvarnost koju ne odreduje gotovo pa nikakva kultura. U toj dihotomiji i jasno povučenoj razlici visoko – nisko, sveto – profano moguće je otčitavati i sam naslov zbirke. No, vrag nije u imenu bez vraga!... U svakom slučaju, knjiga je to vrlo šarolika izvedbeno, no tematski vrlo koherentna. Već i sama tematizacija židovstva, u konačnici spominje se i holokaost u literanoj, Kertesovoj varijanti, odreduje je kao mjesto gdje se pitanje egzistencije drugoga čini etički važnim. Zapravo, kroz isprepletanje pojedinačnog glasa subjekta pjesama i opštega (naroda, prije svega sa svim svojim vrijednostima) Lena Ruth - Stefanović ispisuje zanimljivu, višedimenzionalnu zbirku pjesama.

Sanjin Sorel

Dok Plešem

nerodno tle se uvija
pod mojim bosim nogama
dok plešem uz nečujnu muziku
gusala sa pokidanim strunama
raša mi je satkana od podgoričkog sutona
kićena zvezdama sa šest krakova

uzidana u potleuše stare varoši
dišem dahom riba iz skadarkog jezera
na čelu mi petokraka okrvavljena
preslikana sa kamenog spomenika
ispod stare kuće ugaslog ognjišta
u jednom selu podno krša
kraj najvišeg mosta
uz koji se vozovi uspinju
kao zaboravljene reči uz moje suvo nepce

svojom rukom - granom koravog platana,
gladim zvonik crkve Svetog Đorđa
sa kojeg je prhnula siva golubica

zatreperilo mi teme iznad desnog oka
i tle trusnu negde na severu
umirih se
da ne probudim dete
usnulo priglivši plišano meče
da ne prenem vernika koji prostiraše
ritualni tepih
za jutarnju molitvu
tamo negde na severu
rupe na ulicama ovog grada
moje su probodene vene
ova brda moja su deca
ja sam ti
ti si ja
mi smo ova zemlja
skrivena od urokljivih pogleda
u vrletima čarobnih gora

Don't let them

Six million souls
as one
awakened me from my sleep
their yelling out woke me up
the scream
not to let
their sacrifice be in vain
so that mother whose baby
was ripped off her chest
and murdered while she was
watching
would find peace
so that father whose daughters were raped in front
of him
could finally find peace
Wake up! In the name of
God, wake up
they yelled out
Six million were tortured
and died
while you were sleeping
in the illusion of your own
safety
Because you were the majority
Because the Star of David
was not engraved in your
heart
and your soul
Stand up, now, woman
Speak out
Don't let this plague of men
happen ever again
Don't stand there, Montenegrin,

Ne dozvoli

Šest miliona duša
Kao jedna
Otrgle su me od sna
Probudio me je njihov krik
Vapaj
Da ne dozvolim
Da njihova žrtva bude uzaludna
Da mati kojoj su ortgli sa grudi sisanče
I usmrtili ga njene oči – nađe spokoj
Da otac pred kojim su silovali njegove kćeri
Napokon nađe mir
Probudi se , pobogu, zavapili su
Šest miliona ubijeno je mučki
Dok si ti spavala
Ušuškana u privid svoje sigurnosti
Jer bila si u većini
Jer Davidova zvezda nije bila utisnuta u tvoje srce
I tvoju dušu,
Ustani sada, čovečice,
Ispravi se
Ne dozvoli da se ponovi nikada
Ova guba čovečija
Ne stoj, Crnogorko, dok odvode ti brata –
Bošnjaka ili Srbina ili Hrvata,
Roma, ili
Čoveka koji se rodio kao žena
Ne daj dušmaninu da ti povede tvoga
Ne daj zlu da nas podeli
Jer na kraju stvari
Mi smo jedno
Jedna duša
Sav svet
Ako odvedu brata tvoga,
A ti ćutiš
Odveli su i dušu tvoju sa sobom
Tih šest miliona ljudi
Nisu bili nečiji tuđi očevi
Nečija tuđa deca
To je bila tvoja majka koju su spalili u peći
Tvog oca su, streljanog, bacili u jamu
Tvoju ćerku su silovali i unakazili
Tvoje dete su živo sahranili
Ne daj me
Ne dozvoli
Nikada više.

while they are taking your
brother away -
may he be Bosnian, Serbian,
Croatian, Roma
or the man who was born as
a woman
Don't let the villain take
away yours
Don't let the evil divide us
For at the end of things we
are all one
ONE SOUL
the whole world
If they are taking away your
neighbor
and you are silent
They've taken your soul
away with them
For those six million people
Were not somebody's else
father
Somebody's else child
It was your mother whom
they gassed and burned
It was your father whom
they shot and threw down
the pit
Your daughter was raped
and mutilated
Your baby was buried alive
Don't let them take your
soul away
Don't let them
Never Again

Zemlja trpeža

Ćuti
Muči
Trpi
Jadnanebila
Sa svakim fino –
Nisakim iskreno
Ne talasaj
Nemo se zamjerat
Nemo lanut što
Nemo guzicom vrata zatvarat
Neka tebe ta priča
On se snaša
Takvi je čoek -
Snalažljiv...
U stvari – nije se on ni snalazio
Njega su dočekali
On je druge snaodio
A on ti je brat od onoga
Đeveričić od ovoga
Pašenog od toga i toga
Bratsvenika moga
Lažu
Svi lažu
Da nije njih – ne bi bilo Crne Gore...
Ne bilo je.

Umetnost

Visita Interiora Terrae Rectificando Invenies Occultum Lapidem

Moja volja je da obavestim svet
O izvesnim činjenicama
Koje poznam
Latila sam se magičnog oruđa –
Pera, mastila i papira
I zapisala bajalice -
Ove reči-
Na magičnom jeziku,
Razumljive tek ljudima kojima su namenjene;
Zatim sam prizvala duhove –
Štampare, izdavača i knjižare
I naložila im
Da prenesu moju poruku
Ovim ljudima.
Stoga pisanje
I distribucija
Ove knjige
Magijski su čin
Kojim prouzrokujem promene
Nastale u skladu
Sa mojom voljom.

Kula urušenja

Na mestu najveće tame
  Želja je dvojaka -
za životom i smrću
  ti i ja,
sazidali smo tu kulu
  ciglu po ciglu
uvezane malterom od žuči
  sa zabatnim zidovima,
od prećutanog
  nedorečenog
potisnutog
  ti i ja
upleteni u laži
  zazidani u senku ugasle čežnje
tlačitelji revnosti
  osuđeni jedno na drugo
u kuli sa potpornim stubovima
  od onoga što će svet reći.
Naša srca su,
  Poput ove kule
Mračna,
  Hladna,
Memljiva
  A ti i ja -
Ustoličeni
  Vladari
Našeg privatnog Edoma

Descent into Merkhaba

Tokom letnje ravnodnevnice,
Sfinge upregnute u kočije
Uznose se u otvoreno nebo
Kočijaš, u oklopu ukrašenom nebeskom rosom,
Ispustio je uzde
Dok je revnosno čuvao sveti gral.

Na Vestalski dan Rableov Panurgije
Kreće na hodočašće božanskoj Boci,
U hram sveštenice Bakbuke.
Opasnosti beže od njega,
Na čitavih sedam milja.
U zemlji Fenjerliji mrak posustaje dok
Sudbina vodi onog koji pristaje,
I vuče onog koji se protivi;

Elohim Gibor

Ja ne donosim mir, nego mač.
Pravda je dostižna.
Preda mnom je Rafael, za mnom Gabrijel,
Zdesna mi je Mihael, s leve strane Urijel
U meni sija šetokraka zvezda.
Sam po sebi, ja sam ništa
Tebi pripadaju carstvo i moć i slava
Sada i zauvek.
Po stazi koja kroz čistilište ide od sunca ka marsu
Krila me nose
Dok se nebeska tela vrte u krug poput derviša
U savršeno podešenom prilagođavanju
Tasovi kantara sudbine
Poravnani su.

The Consciousness of the Desired, Which Fulfills

Točak sudbine se, sasvim predvidljivo, okrenuo
Na samoj kapiji pred kojom je čekala umorna duša
A sve je bilo prilično jednostavno,
Samo je trebalo
Konstrusati kvadrat iste površine kao dati krug.
Na praznik Šavot, oni Jevreji koji su se probudili
Na vreme,
Slušali su čitanje Jezekiljeve vizije
Dok se Žil Delez sećao Baruha Spinoze
I lamentovao da su vreme i prostor
Potpuno neshvaćeni.
Samo se sfinga, sa svojstvenim joj osećajem za pamento poravnavanje,
U ovoj priči osećala
Kao u svojoj koži.

Sud

Ja sam magično dete
Novog eona
Moje rođenje tek je spajanje monade
sa jednim od
njenih mogućih iskustava.
Moja svest uključuje svu preostalu svest.
Svo moje delanje čin je ljubavi,
Svaki čin
je voljan
izabran da ispuni,
istinitu prirodu bića

Svaki događaj,
i smrt sama,
tek je dodatno širenje iskustva,
voljno izabarano
I time
predodređeno.

Besmrtni skarabej

Revnosno kotrlja
Rano jutarnje sunce
Od pobede ka kraljevstvu
Osamnaestom stazom
Koja vodi
Kroz kapiju vaskrsenja
Sitne duše odmahuju rukom
Nazivajući ga Balegarom
Na tamnoj strani meseca
Neumoljivi Anubis
Pomno vaga srca preminulih
Dok kerberi iskežnih očnjaka vrebaju
Svoj krvavi obed
Devet nebeskih suza kanulo je
Na sam prag smrti,
prag života
On je vladar plime i oseke
Dete sinova moćnog
U tamnoj noći duše
Tek varljiva mesečina,
Vodi ga kroz crna brda
I bezimena utvrdjenja

Moja Rusija

Beznogi prosjak u moskovskom metrou
premećući ruke promiče ka vrevi vagona
Točkovi drvenog postolja škripe
Njegova pohabana vojnička uniforma
Umrljana je zakorelom krvlju
Oči su mu budne, vilice jake
Možete ga zamisliti kao komadira voda ili čak pukovnika
Nekada davno u Afganistanu
Možda su ga stigle kletve Afganskih majki
Možda su ga baroni podzemlja tek prerušili
u bol Rusije, bačene na kolena
ko to zna…

Slepa starica, glave povezane crnom maramom
Sakrivena od podzemnih kamera,
visoko iznad glave drži sliku umornog Isusa.
Muzika romskog harmonikaša
 kida utrobu podzemne železnice dok
Pijani beskućnik plače u snu
na samom ulazu u peron.
U mojoj glavi Buda kaže Ničeu:
“ karma je neizbežna,
Ali bol ovih jadnika osećam poput svog”;
Niče odmahuje rukom, govoreći
“to su mali ljudi,
patnja njihova –nebitna je.”

Zažmurim i jako poželim
da verujem
da Bog ipak zna šta radi.

Ašan kod Beljaeva

U besmisleno velikom hipermarketu
Moskovljani obnavljaju svoje zalihe
Posivelog mesa i jeftinog piva
Potrošačke korpe klijenata Ašana
Postrojenih u duge redove ispred kase
Obezbediće nove generacije bolesnika
Za državne domove zdravlja
Oni kupuju dijabetes u obliku povoljnih kolača
Salmonelu na akciji i cirozu jetre na popust
U njihovim korpama nema zdrave hrane
Koja se prodaje u elitnom Sedmom kontinentu
Gde pazare novo-bogata deca bivših komunista
Palih za jednakost
Lepa žena koja stoji iza mene u redu
U ovom jeftinom košmaru
Drži u ruci samo jedan artikal
Flašu votke
Kao lek i panaceju i zaborav.
Propuštam je da prođe ispred mene
I mojih izbalansiranih u korpi
čistih proteina sa složenim ugljenim hidratima;
Ona prolazi noseći flašu votke izdugnutu visoko iznad glave,
Uručiće će je uslužnom Tadžiku za kasom
Poput štafete na dan nečije tuđe izgubljene mladosti
Potonji će ljubazno odbrojati kusur i poželeti joj prijatan dan i
Srećan put u grotlo ravnodušnog pakla.

Vrućina

Vrućina je sprala tragove
Neisceljenih rana
Neprežaljnih ljubavi
Razmazala šminku
Otkrila brižno pokrivana tela
I neke tajne čuvane predugo
Vrućina, taj najveći priravnitelj
Ogoljitelj
Duša
I loše kože
Sakrivenih grehova
Tajnih veza
Neproživljenih romansi
U vazduhu koji se gušio od misrisa
maslinovog ulja
Na granici sa morem
Koje je se mučilo da izbaci
strana tela iz svoje modrine
Dok je kamenje koje su uglačala
Stopala u gumenim papučama
Roptalo protiv najezde
Jednako besmislenih priča
Na ruskom, rumunskom i crnogosrskom
Krofne su postale priručna panaceja
Kojom univerzalne bake sa velikim
stomacima
Pričešćuju decu pocrvenulu od varljivog sunca

Majstorica i učenik

Tanji

Majstorica je bila rođena na severu
Porcelanske kože
Plava
Gotovo providna
Tanana
Snena
Poput višnjinog cveta
Rođena
Posle
Ratova, sakcija i orgijanja
Raznih centralnih komiteta
Zadojena
Rokom, Jimmy Page-om
I egipatskim košmarima pustinjaka
Crawley-ja
Ponikla
Na ruševinama jednog sveta
Koji je pojeo sam sebe
Vođine slike i petokrake usečene u kožu
Bile su za nju tek metafora
Tek jezički obrt.
Učenik je bio utkan
U svaku poru tog sveta
Koji se razboleo
I umro
Neki kažu
Da su ga baš takvi kao on –

Zarazili
Gubom
Praznine, sujete i besmisla
Koja ga je na kraju stvari
Gurnula
U mučnu smrt.
Učenik je bio sa juga
Širio je
Teški miris
Prepršenog šećera
Pretoplih leta
Ustajalog znoja
palanačke uskogrudosti;
gojazan
nepokretan
maljav
surevnjiv
kao stvoren
za bavljenje politikom na Balkanu-
tri manadata
u sazivu
balkanske skupštine
rećićete
pa to je previše
za jedan život
normalnog čoveka
no…
učenik je bio kameleon
slivao se sa okolinom
koja se neprestano menjala:
iz petokrake u kamu
iz kame u mesec sa zvezdom
koji se preobraziše u zastavu
sa dvanaest zvezdica
nošenu vetrom
iznad silovanog Sarajeva.
Učenik je uvek bio tu,
U prvom redu
Uvek isturene
Brade i stegnitih pesnica
Zauvek privid
Zauvek iluzija
Zauvek
Podsmeh Balkana
Samome sebi…
A tako je želeo biti pesnik
Želeo je biti Pablo Neruda
Tako je želeo da mu se ljudi dive
I ne pljuju za njim po sarajevskoj kaldrmi
Svaki put kada prođe njome
Želeo je biti mag
Menjati svet čarobnim rečima
Želeo je biti…
Majstorica.
Zato je provalio u njene snove
I ukrao početke stihova
Iz njenih nedosanjanih knjiga
Oteo je nejač,
Nedorečenu
Tek zamišljenu na nebu iznad Podgorice;
Drhtave, uplašene
Prokrijumčario ih je preko granice

U bosanske vrleti,
Gole i nemoćne
Uneo ih je u svet politike –
Goluždrave reči
Nedonoščad
Koja nisu uspela stati na noge
I postati
Pravi stihovi.
Onda je našao izdavača
Sa same granice
Stvarnosti i pakla
Rableovskog lika
Koji bi bio sasvim zabavan
U nekim nešto manje tragičnim okolnostima
(Negde van Balkana)
Izdavač je čuo da se od pobačenih stihova
I pretekle placente duše
Mogu napraviti francuske kreme
Koje će čudoredne gospođe
Mazati na lice
Verujući da će time odagnati starost i smrt–
Cena nije bila dovođena u pitanje
I to je bilo jedino
Što je zanimalo izdajnika
Koji će na kraju stvari
Izdati zbirku
Pobačenih reči
sa predgovorom
koji je odsanjala majstorica...

Karadag

Osmanlije je nazvaše Karadag
Crna zemlja
Đe crne planine
Opkoljavaju crna jezera
a žene sa crnim očima
pohranjuju crno vino
za muškarce sa crnim brkovima
kada se vrate iz bitke
u svijetlu majsku zoru

Đavo, jedna neautorizovana biografija. Poznaš li me?

U ovo priči
Ja sam tvoj protivnik
Glas gordosti
Rođen iz tvoje sumnje
Nastanjen u tvojem strahu
Sa stalnim boravkom u neveri
Potičem iz mraka
Nahranjen tvojim besom
Napojen tvojim bolom
Ja činim da posrneš i padneš
I dok smejući se govoriš da ne postojim
Ja te živog sahranjujem

Back in time

Through the window in time
I slipped
Back to the cobbled alleys
of Pest
And walked back to the
world
Rescued by Bela Hamvash
and the magic of Tokai vine
(I am) back to the rolling
lowlands,
forest ridges and wheat fields
dithering in the wind
Back to lamenting of prairie
poets –
lost sailors trapped in the
corn fields -
who had lost not only their
ships,
but the entire sea.
(I am) back to the sounds of
Chardash
By which Romani fiddler
tames the dusk
a lonely tear scrolling
All the way down his cheek
Until it reaches the deadlock
At the tip of his pencil mou-
stache
(I am) back to the crispy
tomatoes
Marinated while still green
Greener than the green of
spring
Back to wooden gates with a

Kroz prozor u vremenu

Vratila sam se
Popločanim kaldrmom ulicama Pešte
U svet Bele Hamvaša
Izbavljen iz mraka
Magijom tokajskog vina
Vratila sam se kroz vreme
U panonsku niziju
Gde pšenična polja podrhtavaju
Poput talasa na otvorenom moru
Vratila sam se tugovankama pesnika iz prerije

Mornara zarobljenih u kukuruznim poljima
Koji izgubiše more samó zajedno
Sa svojim brodovima

Vratila sam se plaču violine
Kojim ciganin kroti sumrak
Dok mu se suza kotrlja niz obraz
Na dole , naniže
Sve dok je ne ulovi
uvijeni vrh od crnog brka
Vratila sam se ukusu paradajza
Iz zimnice
Zelenijeg od zelenila proleća
Kapijama sa konjskim potkovicama
Zakivenim za zaštitu od uroka
Vratila sam se u zagrljaj dežmekastih jorgana
napunjenih perjem od svadljive guske
I džinovskih jastuka opšivenih damastom

Kroz koje se vrhovi pera probijaju
I noćima zadirkuju sanjača
Vratila sam se drvenim škrinjama -
Stražarima marama veženih
I stoljnjaka uštirkanih
Ispeglanih I složenih u vinklu
omeđenih tek mirisom
iz kesica sa cvetovima lavande
Vratila sam se ukusu hrane
Jako začinje alevom paprikom
Koja pupi i rudi , kružeći kroz gulaše
I prenosi najdraža sećanja
O stvarima koje nakada behu.

horseshoe
nailed on for luck and pro-
tection
(I am) back to duvets
stuffed with goose feathers
and big pillows sewn from
damask silk,
back to nights in which the
feathers
stick out from covers and
pillows
pinch and tickle the sleeper's
bear skin
inducing them with lucid
dreams
(I am) back to the wooden
chests
which guard starched linen
and
Embroidered cloths,
Ironed carefully and folded
so
that the edges form a stra-
ight line
enclosed by the scent
coming out of tiny lavender
pouches
Back to the taste of cayenne
pepper
Which circulates through
goulashes
Passing memories of dearest
things
That once were in the Old
Country.

DRAGANA TRIPKOVIĆ

Rođena je 26. aprila 1984. godine na Cetinju. Osnovnu školu i Gimnaziju, završila u Podgorici. Diplomirala je Dramaturgiju na Fakultetu dramskih umjetnosti na Cetinju 2012. godine.
Objavila je zbirke poezije "Prevarena duša" (2000.) i "Ljubav je kad odeš" (2005.) od kojih je posljednja imla dva izdanja.
Treću zbirku "Pjesme" objavlila u izdanju hrvatskog "Antibarbarus-a", Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske u Zagrebu i Plime Ulcinj (2007. Biblioteka Zeleni svesci). Objavila dvije drame - "Biljke za kraj" i "Smjena". Dijelom je nekoliko antologija savremenog crnogorskog pjesništva, a objavljuje djela u časopisima za kulturu "Ars", "Sarajevske sveske", "Plima - plus", te na relevantnim internet portalima. Za kratku priču "Vodeni grad" osvojila je treću nagradu "A Swa od Words 2013". Pjesme su joj prevođene na engleski, ruski, italijanski, poljski i albanski jezik. Radi kao novinar redeakcije za kulturu u ND "Vijesti".

Iz *"Ljubav je kad odeš"* (2005)

Posljednjih godina desio se jedan neobičan i prilično neočekivan proces. Poezija, apsolutno (pre)dominantna u iskustvu moderne crnogorske književnosti, bila je "potisnuta" ekspanzijom proznog pisma, i "epidemijom" sjajnih romana i pripovjedačkih knjiga. Naravno, bila je to najbolja stvar koja se mogla desiti crnogorskoj literaturi, no, s druge strane postojala je opasnost da poezija strada kao "kolateralna šteta" ekspanzije proze. Jer, koliko god u ovom konkretnom slučaju ta "narativna ofanziva" bila značajan i vrijedan indikator, poezija je, odkada je jezika i znakova - ona presudna i najuzvišenija duhovna aktivnost. Uprkos crnogorskim skribomanima.
Valjalo je očekivati "uzvratni udarac" poezije. I, vjerujem da i poezija Dragane Tripković pokazuje da se dešava upravo to. Sjajne novije knjige Jovanke Uljarević i Sanje Martinović, povratak poeziji nešto starijih Milorada Popovića i Nebojše Nikčevića, nova knjiga izuzetnog pjesnika Ljubete Labovića, kontinuirano prisustvo u književnoj

Vještina

Postojalo je nešto veoma vrijedno,
što se izgubilo vremenom.
Vještina, koja je nekad nekome bila potrebna.
Delikatni poremećaj svijesti,
Zato što je samo istorija bolesti
kontinuitet.
Stvarnost je ono što se ne vidi i ne čuje.
Ta, loša metafora dozvoljava da sve može biti
zapisano.
A kako zna biti degutantno ono što može biti zapisano...
Kao opterećenost tradicijom,
kao stijena neka.

I ako se pitaš postoji li ljubav,
odmahnuću glavom u određenom pravcu.
Misao je nespremna u obilju konstrukcija,
visokih čeličnih ograda.

I nije sve riječ,
i nije sve pjesma.
Kao što sve ne može biti odjeća.
Kao što sve se ne može znati.

***
Na obalama, na kojima nijesu dokovi,
(Thomase, mi jedva da pristaništa imamo)
Na tim našim obalama, čekao se znak.

Jedino tu su bile važne istine mudraca,
i nevažne njihove gluposti.

Kako simbol može da bude licemjeran,
kao *paranoični pijesak* i *omeđeni horizont*, iza kojeg
sigurno nema mnogo svijeta.
Bar ne onog koji već ne poznaješ,
i koji nijesi odsanjao nekom vještinom.

U svakoj od tih počasti uma, bezmjerna je
bilo koja vrijednost.
Baš je dobro što stvari nestaju,
jer mogu ponovo biti otkrivene.
To je jedina besmrtnost.
U ništenju i ponovnom stvaranju.

periodici (i nešto rjeđe u novim knjigama) Aleksandra Bečanovića i Pavla Goranovića, kao i poetske knjige neposustalih bardova (J.Brković, Lompar, Vulanović), dio su ovoga "kontraudara" stihovlja.
Ne manje važno, ali tu je i renesansa ženskog pisma - jednostavno, nikada u crnogorskoj književnoj produkciji tako zapažene i brojne dionice nijesu pripadale spisateljicama i pjesnikinjama. To je, zasigurno, najljepši i najotmjeniji udarac ogavnom mačizmu crnogorskog društva.
Poezija Dragane Tripković, tako zrela, elegantna i zavodljiva, katkad i vrlo "žestoka" - sasvim se lijepo doima dijelom (n)ove slike.
Njena poezija je izvan avangardističke nostalgije, ali i sasvim na drugoj strani od žilavog crnogorskog tradicionalizma koji se, kod mladih pjesnika obično ukazuje kroz dozlaboga anahron i imitatorski neo-romantični manir.
Naprotiv, i na svu sreću, ova je pjesnikinja već u ozbiljnom poetskom promišljanju, na tragu najbolje tradicije modernog zapadnog pjesništva.
Vidi se i valjana lektira, i odvažnost da se konstituiše vlastiti put stihotvorenja.

U takvoj situaciji, Dragana Tripković vješto se poigrava tzv. velikim istinama i značenjima. U pjesmi iz koje potiče i naslov cijele knjige ona kaže: "Odvedi me bilo gdje./ Uradi mi bilo što, samo/ učini kraj ovom filmu. / Nismo ni mi vještice sve iste. / Strast je tu kad me ne ljubiš,/ grijeh je tu kad zaćutiš,/ Ljubav je kad odeš."
Dragana Tripković se ne boji, naprotiv, sjajno to radi - duhovito i ubjedljivo - da književno upotrebljava, parodira i ironijski kontekstualizuje one uobičajene, tzv. "muško-ženske" stereotipe i jezičke formule koje iz toga proističu.
Uostalom, ona je istinska pjesnikinja, jer zna da "Stihovi su uvijek neki izgovor".

Ova knjiga je puna stihova i sintagmi koje ćete pamtiti, koji će vam se s vremena na vrijeme "nepozvani" pojavljivati u svijesti. A upravo to je komunikacija "izvan kontrole", najprimjerenija poeziji danas, u vremenu napuštanja svih velikih pregnuća.
Tako ćete kod nje pročitati da "Kiša je stanje svijesti, Tek po koja kap, tek po koji mir, da nam svima bude isto." Ili

***
Na put kad kreneš,
ne onaj za Itaku,
nego neki drugi, tu po periferiji,
budi svjestan koliko je stara zemlja po kojoj
prosipaš svoje bezvrijedne korake.

Ako misliš da ćeš se snaći jer imaš u sebi gen,
sjeti se da je svaki kosmopolita
ubijen prije nego je izustio tu riječ.

I nemoj misliti da te išta čuva,
zato što vještinu moraš steći sam.

Ne znam ja mnogo više od tebe,
jer kad počnem ovako intimno
da ti se obraćam, tek onda me čekaju
neistine.

I ja čekam kao ti, i ne znam
kao svi.

***
Na kraju se uvijek čuju ptice.
Šarene, vesele, ptice iz egzotičnih predjela.
Zavisi što je kome egzotično.

Na kraju je riječ nebitna, zato što je forma,
more je tu nešto sasvim drugo,
i prisutno je samo vrijeme.

Čini se da ptice ustvari pjevaju
o nečemu čega malo imaju.

O čemu ćeš pjevati ti?

stih dostojan Bečanovićevih tamnih vizija i ushita "Juriša bataljonom volje kroz drame paradoksa." ("Desno").
Malo kasnije, u pjesmi "Nespretni mazohizam" ona kaže - "Moj život je razapet na sopstvenoj slobodi." Još jedna precizna dijagnoza vremena koje živimo.
Jednostavno, u svakom stihu prepoznaćete autentičnu poetsku avanturu. Nakon ove, moram priznati da nestrpljivo očekujem i sljedeću knjigu sa potpisom Dragane Tripković, uvjeren da će Dragana Tripković biti nezaobilazno ime crnogorske poezije početka XXI stoljeća.

B. Brković

Vrijeme

Nije kasno da pišem o vremenu.
Nije kasno da pišem sad o vremenu.

Moram ostaviti putokaz, jer počinje da duva jugo
u sred decembra.
Takve prilike znaju navesti čovjeka da zavoli pogrešnu stvar
ili pogrešnu personu.

Veliki stanični sat ne radi već dvadeset i pet godina.
Njegove crne, rimske pruge prijete ukočenom preciznošću, isto kao smrt.
Ona izgleda probirljivo, mada joj je sasvim nebitna
željeznička vreva,
u kojoj niko zapravo ni sa kim ne razgovara.

Ne gledaj na sat.

Između moje racionalne namjere i tvog iracionalnog vremena,
nema ništa drugo osim vozni red.
Pročitaće ti ga grbava starica
sa tugom poljskih pjesnika.

Pejzaž je prekrasan!

Liči na velike ideje drugova iz djetinjstva.
Zlatne palate koje smo izmaštali,
neonske bazene, šarene porodice,
djecu od dragog kamenja...
Da ne nabrajam,
sve se vidi kroz promičuće prozore.

O vremenu su svi već sve rekli.
Teško da se može dogoditi štogod novo, osim još par
dirljivih redaka,
koji će uglavnom govoriti nešto isto.

Nema važnije Prošlosti, ni manje važne Sadašnjosti
na ekranu,
dok se naprijed može istim imenima.
U tom brlogu najteže pada sjećanje.

Ali vječnost nameće školski zadatak.
Upravo sad.

***
Pred tobom igra ciganska mečka,
navođena ritmičnom bukom vlasnika.
Stravična slika iz djetinjstva košta šaku sitniša,
a nekad Užas igra za džabe.

Ne znam kad ćeš stići.

Ne mogu ti obećati mnogo osim sive ulice
i strasnog mraka u martovske ide.
Proljeće uvijek donosi pregršt preživjele truleži,
nedosanjanih zimskih ljubavi
što drhte da se utope u ljetu, bijelom vinu
i mušuljama.

Zato ne žuri.

Naši gradovi nemju trgove koji nose velika imena.
To nijesu revolucionarni, krvavi pločnici,
već betonske kurve kojima imena mijenjaju
onako - kako se mijenja pohotnost vladara.
Preko njih je ustvari najbolje preletjeti.

Nekoliko nedostajanja i negacija,
čisto da se bude dosljedan
neviđenim božijim čudima, odvešće te
pravo.

Nipošto ne skreći ni desno, niti lijevo.
Tamo,
kažu,
vlada bezmjerje...

***
Smrt je neznalica.
Ako budeš strpljiv,
mogao bi da je nadmudriš u partiji šaha,
Antoniuse.

Dijete je vuklo majčinu ruku,
reklo je tiho: “Eno ga neki čovjek”.
“Ne boj se sine”, prošaputala je majka,
i njen topli dah ga je ohrabrio.

Čovjek - kako to jezivo zvuči.

Kroz vjekove uz sladoled od vanile!
Vidiš kako se svijet brzo potroši.
A ti idi ipak da osvojiš nju,
(smrt nije uvijek ženskog roda)
jer jedina istorija koja postoji
je između muškarca i žene.

***
Neki muzičari pjevaju o drugim gubtinicima,
i o novcu.

Trupa glumaca ne žuri nigdje.
Ponudiće ti mladu glumicu,
zato što si vitez i dobro izgledaš na sceni.
Ti dostojanstveno uđi u svoj lik,
oslobodi Helenu ili Dulcineu,
i uživaj slavu.

Na kraju ćeš ipak morati da umreš,
ali ne ide to sad...

Čak i kad umreš, još nekoliko narednih sati
nećemo biti sigurni u to,
zato ne brini... *Na vrijeme si*.

More

Nekad pustim aluzije da same plove,
kroz stihove,
pa makar me optužili za ludilo,
ili već nešto novo,
Ako uopšte
postoji nešto što već nisam bila
ili neću biti.

Ponekad sam i ja voda jer se tako sanjam,
a to je onda kad zaboravim riječi.
Svjesno, nemušto ti ostavljam svaki argument,
zato što mi nema spasa.
Ko je čovjeka uspio staviti u čašu?

Ili je bilo obratno,
ne znam,
Kad si voda sve je moguće,
pa i kafanski šamar,
onaj najjeftiniji, koji ti je
nekako drag i ne osjećaš ga kao uvredu
nego kao ljubav.

U kafanu je ušla kurva, voda...

Pa šta?
Konačno te niko ne može optužiti
za to što jesi.
Kad si voda.

***
Srdžba je teža od nemaštine.
Razliva se poput žive i peče radničke glave,
glave onih što su ostali s glavama.

Radnike uvijek doživljavamo u trećem
obliku, zato što obrazuju nepreglednu površinu vode.
A onda kad ih nestane,
pojavi se crveni beskorisni dim.

Vjeruje li radnik u đavola?

Đavo uvijek dođe da te ometa
u pravim idejama,
ili samo nestane struja...

Slikar u podne kaže da komponuje
njemački šljem.
Prijatelju, ni ja ne mogu da pišem ništa,
već neko vrijeme.

Eto,
neka je plava žena kao opasnost
otišla kroz ventilaciju
meksičkog bara.

Blokada je zatišje pred buru.

***
Prije svega je osjetila neobjašnjivu želju
da mu priđe.
Mirisao je neobično, nekako kao svemir,
i gledao je velikim, crvenim
očima.
Ruke su joj prelazile preko njegove glave,
takođe velike, prekrivene sjajnom dlakom,
Ruke su ga gledale i gubila je dah.

Njegovo bijelo tijelo joj se nudilo,
bez i jednog pokreta. Samo bi s vremena
na vrijeme frknuo koroz nos,
kao da poziva na predaju.

Strujalo joj je bedrima i između
nogu, svi slapovi svijeta su se slili u nju!

Uzjahala je mirišljavog bijelog bika i jurnula
s njim pravo u vodu.

Evropa,
samo još jedna bludnica...

***
Sve se piše noću, ako je more odsanjano
i ako je grad ispod vode,
braon kamen,
skaline,
stubovi bez pukotina...

Sad se ubija u tišini domova.

Pogrešno sam rođen, kaže kompozitor.
Ne mogu da uhvatim ritam.
I mislim da ne postoji mladost,
postoji samo
siže.

Nebo

Došli smo sa druge strane mora,
tamo gdje je svijet onakav,
kakvim ga je Polok mislio.

Ni po zemlji ni po vodi nema puta,
koji pokazuje
smisao (to izmišljeno opravdanje),
Samo mrlje i krivulje,
sivi konci svijesti,
do zemlje bez odraza,
putnici smo, ljudi *bez obraza*.

A drugačije su učili nas. Ništa unaprijed,
samo trenutno. Nadahnuti idejom
o imaginarnim bićima
ili o samo Jednom.

Nama su glave prskali vodom,
u kojoj su oprane četkice
sujetnih vladara,
idiosinkratičnih guzonja.

Sliku su ukrali
ili je uokvirili u zlatni okvir, skuplji
od kafane u kojoj visi.
Svejedno… Ukrali, preplatili.

***
Kuda sad da te pošaljem? Kad si obišao sve,
i
nisi stigao nikud.

Za nas postoji uglavnom predaja
pred
onim što je nepoznato. Slijepo prihvatanje
svemirskih otpadaka,
kao da su relikvije spasenja.

I Jedan i Drugi su isti,
i nijesu Tamo,
već tako jednostavno,
tu među nama.

***
Sad si već zaražen optikom
vode i boje,
Ne smiješ da gledaš ni u šta drugo,
a kamo li gore.

Rivijera, kabriolet,
mislim da ti se ipak sviđa nešto takvo,
mekano i vruće,
jer ličiš na obojicu sa platna,
sa svoda.

Piješ kafu čitav sat, između stubova
lažnog kamenja, zatečen ranim mirisom
Mediterana,
izdišeš dim od šipkovog pruća.
Lijen,
kao što knjiga zapovijeda.

Ogledalom preko ramena,
snašla te je žena.
Ciganka što gata, ali i
druga,
ona,
što se dobro osjeća gola.

Pravilan posao je samo
sloboda.

Ostrvo

Važno je zvati se tako
kao ti.

Onda možeš ukrstiti
pogled sa putnicima na brodu,
dok promiču
pored tvog ostrva.
Taj pogled je sličan samo
po tuposti.

Ostrva su pitanje izbora.

Jutro je izmiješano pravilima
nestajanja. Sva ta jutra i pravila
služe da samo ubiješ
dosadu...

Ništa ne donosi tako ozbiljne
zaključke,
kao kad se nađeš ispred kapije straha.

Važno je biti
na ostrvu.

Otuď se bolje vidi,
kaže Prospero.
Melanholija te svakako sačeka,
pa makar pala sa palminog drveta.

Pravo u tvoj strah,
pravo u tvoj zaključak.

Važno je pristati sada
na sebe.

Ne pristati na ono Prije,
niti ono Unaprijed.
Sve ostalo su imena,
ostrva, imena,
ostrva,
ostrva

Paukove zastave

Josip Broz - Tito je bio naš najbolji
reditelj.
U paradama rada, i paradama nada,
izmješteni iz svog bića,
glumci su igrali uloge na ulicama,
našim ulicama,
čekali isplate kolektivne sreće,
nedostajućeg obilja.

Sad uzimam za ruku, za ručicu,
crveng pauka,
iz ćoška Lolitine sobe,
i idemo da vežemo zastave, za tebe,
on može da ih sveže tri od jednom,
da ih bolje vidiš.
Jer nema drugih zastava, i nema drugih
načina za slavlje, koje ja,
današnji Brozov artista,
(A čiji drugo mogu biti?)
tebi mogu pokloniti.

Ne volim stvari koje imaju konačnost,
ja znam da sve traje vječno,
kao fotografija iz 68-me,
kao lična ludila, obnavlja se načinom
zmijskog presvlačenja,

U ruksaku od čoje
su perperi za ljubav,
jer se i to plaća.
Umjetnost je politika, inače bi bila
samo splet vena, mreža od živaca,
krš.

Ne možeš voljeti noć ako je ne vidiš,
i ova ljubavna pjesma ti staromodno,
govori o dijeljenju na pola,
i sastavljanju sopstva,
u Centru Svijeta,
arhitektonici samoće,
moja su leđa naviknuta na tvoj torzo.

Ustani,
ko danas još može da spava do kasno?
Sijaju ti oči kad me pitaš,
šta da obučeš.
Moral je vaginalni osjećaj,
pa zato - plavi džemeper.
Protiv je erektivno, sivo odijelo.

Ustani makar oko 9,
čekamo se na Brozovom sletu,
Na mom mjestu,
po tvom scenariju našeg spajanja.
Dignuću visoko paukove zastave,
da me nađeš lakše.

1.maj 2012.

Mi se nikada nećemo umoriti od putovanja

Pogledom u nebo danas
možemo vidjeti samo airbuss.

Za ono što se dolje dešava -
neophodan je stomak.

Prije bilo kakvog početka
treba uzeti za ozbiljno
da u odsustvu
stanuje Biće.

Obično petkom uveče, nabacani dekor
vulgarno zove na bis.
Predugo stajanje zahtijeva
pravilnu...
Liniju oslonca, koju ometa numera,
tek počela, a nepovratno tužna.
Blijeda mladost je onanijski
snažna.

Ovdje više ni kiša ne traje dugo,
osim u nepristupačnim djelovima
slabo naseljene zemlje.
Prazne godine ne označavaju
čak ni sopstvenu ništavnost.

Tako je prividno jasno!

Ne može se govoriti u množini o
nama, proizvođačima jedinstva zla.
Mi se nikada nećemo umoriti od putovanja,
nikad nećemo biti ispraćani -
a uvijek ćemo odmarati naša stopala.

Sve mi liči na kompromis.

05. 11. 2007.

***

Ljudi dolaze sa svih strana,
nudeći tijela toplom bogu.
Na svoja lica stavljaju puter
i čekaju da se pretvori u ulje.
Ne kupaju se,
ne šišaju,
niť briju.
U ritualnim danima
mijenjaju novac za smeće
i lako povraćanje.
Jedni drugima skidaju kožu
i posipaju se solju.
Iskreno vrijeme stavljaju između čula za stid,
da im posluži u trenucima smijeha.
Turisti.

Konji na asfaltu

Meni je dovoljno paklo cigareta
i pola rezervoara goriva.
Onda mogu da odem daleko
od svjetala grada,
prečicama koje mnogo ne znače.

Mogu da pustim neke jeftine note
da one voze mjesto mene.

Nove ljubavi mojih starih ljubavnika
tada će postati još gore. Prave prljave kučke,
koje me potpuno mrze.

Vozim i sve to,
čekam sopstveni trijumf bez borbe.
Odgovor.
Mantru ostavljenih.

A kad krenem nazad prema gradu,
padaće kiša.

Sasvim je dobro
što se sada vraćam.

Blizu kuće, na posljednjem bulevaru,
dočekaće me konji.
Njih dva-tri ciganska kljuseta.
Oni me uvjek gledaju hladno.
Tako su dirljivi
konji na asfaltu.

Kurve i umjetnici

U američkim filmovima
kurve su lijepe.

Mi nemamo filmove
pa možda zato, ali
samo zato,
ove naše su nabrekle
od droge,
ružne i gadne,
i mirišu na snošaj
kao na obavezu.

Gotovo svaka od njih
voli neku mušku svinju,
koju nikad imati neće,
a to ih ne odvaja od ostalih
žena.

Umjetnici u američkim filmovima
su uvijek prljavi i jadni.

Mi nemamo novca,
ni jezika nemamo,
pa možda zato, ali
sigurno zato,
ovi naši žive u velikim
kućama, čistih košulja i
uredne frizure, sa suprugom
i djecom.
Uglavnom, svaki od njih
pije samo na svečanostima
i glasa za vlast.

Poricanje

Ponekad te sanjam.
Prije neku noć smo letjeli iznad Njegoševog parka.
Inače sam dobro.
Obuzme me tako nelagoda, uporna kao kiša.
Na grudi sjedne debela kći kasapina
i smije se.

Ponekad ništa ne znam.
Ti znaš kako mi to smeta.
Inače sam isto…
Kad drhtavica prođe, vraćam se
u stari zanos poricanja.

Univerzalna slika žene

Moj otac više ne voli muziku
i nikada nije slušao
Čajkovskog.

U njihovim su pjesmama
zajedno jahali strah
i politička korektnost.
A onda su hipici zajebali stvar.

Nijesu slobodne ptice na nebu
samo česta slika.

Jato crnih ubica
je voljeni kliše.

Mog oca baš briga za
Hitchcocka, dok celuloid pamti
Johna Waynea.

A on jaše prerijom, i sva je muškost
u šeširu i revolveru.
To ih podsjeća na
‘45-tu.

Drugovi članovi KP-a
i drugarice, cirkuske igračice
na trapezu, prava su zabava za
napuštenu djecu.

Dobili su umjesto karte
univerzalnu sliku žene:
Majke napuštenih.

I moj otac je napuštao djecu.

JELENA NELEVIĆ MARTINOVIĆ

Rođena je 1973. u Podgorici. Završila Filozofski fakultet u Nikšiću, Odsjek za ruski jezik i književnost. Do sada je objavila samo jednu zbirku poezije, pod nazivom "Jedna trećina" za ulcinjsku Plimu. Mnogo prije, a i dosta nakon toga, objavljivala je u brojnim časopisima za književnost, crnogorskim, regionalnim. Neke njene pjesme objavljene su i u časopisima u inostranstvu (do tih primjeraka nije došla). Prevođene su na italijanski, ruski, engleski i njemački jezik. Teško se odlučuje za objavljivanje zbirke. Sa prvom je to trajalo mnogo... Autorica smatra da se njezine pjesme osjećaju prirodnije u kolektivnom. Zbirka dolazi onda kada se stavlja tačka, zaokružuje ciklus i kada se ima što reći - odjednom a nikako da bi se sačuvao ili držao kontinuitet - kaže Jelena. Piše zato što mora, a objavljuje kada poželi. Vrijeme joj olakšava stvari jer samo taloži i razdvaja. Urednica je kulture u ND Vijesti.

Zapisi sa kože

O čemu se govori u poeziji Jelene Nelević Martinović? Po meni najviše je riječ o samoći. Nema ništa loše u samoći, u njenoj rutini koja te svaki dan iznova odvlači u krevet u kojem nećeš naći dio koji ti nedostaje. Ovo je poezija u kojoj se odvija potraga za ljubavlju kao u krimi pričama kada traže lukavog, inteligentnog ubicu. Tijelo je hram u koji se ulazi, kojeg se poštuje i koji se skrnavi pri svakom odnosu – skrnavljenje i obožavanje su skoro iste riječi. Svaki dodir može postati stih i pjesma. Koža je najveći organ na ljudskom tijelu, ona detektira sve ono što noć donosi sa sobom: stvarne i izmišljene ljubavnike / ljubavnice, sve te sićušne poraze koji bivaju jasniji dolaskom jutra. Zapravo je ovo poezija o ispitivanju vlastitog tijela, o pronalaženju erosa. Tijelo je uređaj kojim pjesnikinja mjeri svijet, vlastiti život. Čini to nekad gorko, nekad veselo, emocije se smjenjuju kao dnevna i noćna svjetlost. Pisati poeziju je kao voditi unaprijed izgubljenu bitku, time je njena draž još veća, za sve one ljubitelje „monumentalne krhkosti“, kojoj poezija diže spomenik. U Jeleninim stihovima nalazimo tu prijeko potrebnu melanholiju dodira, svu onu sjetu koju izaziva ljubavni odnos koji se nikad ne može ostvariti kao perfektan čin. Zato se on stalno ponavlja, potvrđuje svoju nesavršenost.

Moram priznati da sam jako umoran od svih tih feminizama koji žele promijeniti svemir. Pogotovo mi je dosadan bosanski feminizam. I žensko pismo mi je dosadno kada ga pišu žene koje se nisu emancipirale od vlastitog tijela, i koje nisu ovladale vlastitom seksualnošću, ali su im usta puna gromkih metafora iza kojih se nazire patrijarhalni stid. Nekako sam uvijek bliži praksi, koja se dešava na terenu, sve te teorije ne razumijem, osim da popunjavaju

Dijeta

I
Onda kada su me prebili
samo sam ostala da ležim
i brojala sekunde do trena
kada ću se konačno sjediniti sa asfaltom

U stvari, ja sam htjela da odem gore,
da budem jedno sa onim vazdužnim
pritiskom
o kojem toliko pričaju na vijestima...

Nakon posljednjeg udarca,
onog uglačanom crnom cipelom u stomak,
samo sam poželjela da nikad više ne osjetim glad,
da izgubim par kilograma,
da me više ne bi tukli.

II
Nikad ti nisam rekla da te volim,
samo zbog toga što sam mislila
da ću nakog toga sigurno umrijeti.

To je isto kao što nikada nisam brojala
zvijezde
da mi ne bi izašle bradavice

Kada sam ti smrskala glavu,
onom pričom o šopingu
bio si sretan što je moj jezik
zadirao duboko u tvoj mozak -tvoj intimni
prostor.

Kada smo pričali o nekim ozbiljnim stvarima
- kao što je politika, odgovornost i globalno
zatopljavanje,
onda sam ti zapravo bila ono rebro
za koje si tvrdio da sam nastala iz njega.

A to te je boljelo,
i nije bilo isto
kao kad uzmem bič
i vežem te za krevet.

nečitljive i zamršene knjige. Nijedna od posljednjih utopija 20. vijeka nije spasila svijet, niti će ikakva teorija ikada od nekog napraviti muškarca, ženu ili ladyboya. Jelenina poezija je izvještaj sa terena. Iz prve ruke, zapis sa njene kože. Njena poezija je vjerodostojna. Kao kruh i voda.

Faruk Šehić

Pelene i groblja

Nekoliko mjeseci pred svoj rođendan
Počela sam da se pripremam za smrt.

Znam da će doći, ali ne po mene.
Umrijeće makar 10.000 ljudi punih života
A zamijeniće ih bebe i milioni punih pelena
Koje će se vjekovima topiti na divljim deponijama.

Zemlja će upijati sastojke iz tijela umrlih
i otpad iz malih tijela koja tako rastu.

A onda će sve opet doći do dubine i čiste vode
Koju ćemo pomiješati sa hlorom i popiti -
Mi koji smo pelene davno ostavili
A nadamo se da je smrt još uvijek daleko

Velika ja

Kad ja uđem, svi zaćute.
Izgovorene riječi uz tresak padaju na pod
i dignu svu prljavštinu.

Umjesto fine prašine koje se vidi
kada sunce obasja sobu
i čini da sve stare stvari izgledaju novo;
Oko mene je oreol groze.

Krenem naprijed - jaka i predivna
ispravim leđa, isturim grudi i zabacim kosu
i namjerno okrećem onaj profil sa ožiljkom.
Tada se smijem, pokazujući svoje rođene zube.

Ja nisam raspon mojih bokova
obim mojih grudi,
boja mojih očiju i savršeno odmjeren
rastvor kilograma i santimetara.
Makar nisam kada me pitaju.

Ja sam novo piće bogova.
Napravljeno onda kada je ambrozije konačno nestalo.

Moje riječi ne padaju na pod
Ogoljavam fantazije koje se stapaju u jednu.
Zajedničku. Stojim tu,
Kao gola pod pogledima koji klize niz kožu.

Razlika je u tome što prodirem ja
Dok se od mene sve odbija.

Mlijeko

Laganija od vazduha
ulazim u tebe kroz pore
i jurim kroz sistem da smislim
plan za paklenu imploziju.

Ja sam tvoje mlijeko
kolostrum sa začinom
koji nikada nećeš otkriti
i bez kojeg ćeš tako sterilan umrijeti

Na pločicama kupatila
ostali su tragovi mojih bosih stopa
to se teška ja spuštam iz tvoje kade
na tvoj pod i tabam svoj put.

Dolazim do tebe i mazno
kao da još nije ništa bilo
kao da bih opet,
jedem jagode i rješavam ukrštenicu.

Ćutimo i opet se približavaš
ja ti spuštam glavu u svoje krilo
namještaš osmjeh i kažeš:
“Ne sjećam te se takve, kako si nekad
stidljiva bila“

Jedem jagode i namjerno ti kapam slatki
sok
Kupiš ga žedno usnama
I odlaziš u dubinu prepona.

Puštam tvoju tamu do sebe
Glava -tabula raza
Moja bedra su snažna -
Taman da čujem krckanje tvog vrata

Feminist - a

Kada kažeš DOSTA!
Ja te volim još više
i čekam tvoju veliku šaku
da se snažno spusti na sto.

I kada bi napukla površina
ja bih ti se dala...
potpuno,
Jer mislim da bi me
Isto tako i držao.

Fleš

Kada je već bila na koljenima
pomislila je na svoju majku.
Zastala je na tren
I predala se, ipak, sebi.
Dok je klečala,
Mislila je o tome kako
sjutra ipak neće nositi onu suknju.
i donijela zaključak da je haljina najisplativija.
U svakom smislu.

Mirisi žene

Miris jabuka u tijestu,
i malo cimeta, molim;
tajna je vremenske mašine.

Plavi sat sa zlatnom ivicom,
tanani kaiš, taman za njen zglob,
odbraja popravljen,
blizu njegovog stomaka.

Zapah i kuckanje - uvertira za mirise.
Na trenutak se izgubila
i nije mu znala ime.
Bio je kao i ostali,
jer nije bilo svjetla...

Došla je do mene i kazala
da je sve besmisleno.
Jer svaki miriše isto

- Molim te, reci mi...
...kako da ih razlikujem.

Jebeš feromone...svi mirišu isto

Dobar dan

Dlanom joj je pokrivao čelo.
svakog dana su šetali,
samo se ramenima dodirivali.
Sila gravitacije je slaba.
Njihovi polovi bili su jači.

U krevetu, velikom baš,
njena noga je uvijek išla ulijevo,
i jedva dodirivala njegove zglobove.
Čak i mekani trepet dlaka
Bio joj je dovoljan da osjeti.

Za stolom, uredno postavljenim,
sa escajgom, bijelim stoljnjakom,
ručali su ćuteći i smišljali
kad je najbolje da posegnu za hlebom.
Za istim parčetom.

Onda bi izašli u šetnju,
ona u lijepoj haljini,
on u panalonama i košulji.
I ramena su hrlila.
Opet.

On bi joj držao ruku na čelu,
uljudno bi rekli „dobar dan“,
ponekad,
Onim dobrim danima,
kada joj ne bi ispadali zubi.

A komšije ih ipak nisu voljele
i zato su im govorile „dobar dan“

Laku noć

Nije prestajala da govori,
svrdlala mu je po mozgu,
da od bola zaboravi da pita
ono što je htjela.

Kršila je prste na njegovim grudma
mekanim, putene kože poput djevojčice.

Pitala se zar može da miriše dah,
nakon pića i cigareta
i ima li prava da ga uprlja i ona,
gore nego mjesto na kom su bili.

Nije prestajala da govori.
Bila je pametna i on je gledao
veliku jelku,
razrogačenih predivnih očiju.
Onda je uhvatio za grudi.
tu, nehajno na sred ulice.

Ona je pomislila na svoju priču.
Na sve ono što de desi kada otključaš vrata
stala ispod ulične svjetiljke
i pružila mu se koliko je duga.
Koordinate je birao on.

Stajala je sa rukama na leđima i pustila da
je ljubi.

Odgovarala je kao da uči da pleše,
i sortirala ga u kategoriju IV.
On je od onih što ispituju,
traže zakone među zubima
i zna da je lijep i pametan.

Opčinjen njome kao svakom spoznajom,
dobio je od nje
veličanstveno »laku noć«.

Hlađenje

Jeste li ikada slušali zvuke grada po noći?
Ja jesam.
Možda me grizla savjest zbog nečeg,
ali sam čula kako rani autobusi zavijaju,
kako voz stiže i ječi po šinama.

Kao da su upravo njegovi prsti prošli
preko mojih leđa i ostali negdje
u dnu, zakočeni u jamama
iz kojih je teško izaći.

Jedva sam čekala da svane.
Da ustanem i jasno vidim ulice koje se
pune,
čujem taj prvi korak ispod mog prozora,
i zamišljam ko je ta osoba koja je krenula
u 4 i 30 ujutro negdje
i tako nevaspitano remeti tišinu.

To je kao kada posle ljubljenja
osjećaš tuđu pljuvačku po licu i vratu
i pitaš se „Što ja to zaboga radim“
i misliš o mirisu kao odgovarajućem - ili ne.

Ne znam zašto, ali mi nakon nesanice,
na pamet prvo padaju tete koje rade tužne
poslove.

Ona je ustala mršava i povijena
ide na neki posao, u cipelama iskrivljenim
od čukljeva i stajanja
ne razmišlja o ONOM paru od juče iz
izloga.
Ona nikada ne vidi što ima u njima.

Isto kao kada se prepustiš
i uživaš u orgazmičkim konstelacijama
i budeš toliko tu da sjutra ne možeš
nikome ni da prepričaš kako je bilo.

April

Kao noć se zatvaram i gužvam.
Mirišem na trake mjesečine
koje mi sijeku san na polovine.

Mislim da je došlo doba
kada riječi odlaze na spavanje.
Isprave.

Polažem ruku na desni bok.
Lijevi je pod trncima,
ali ja sam izdržljiva.

Znam da ću se smijati kada mravi krenu
kući.
prsti su mi bjelji od kože bedara.
Mirišem na mjesečevu svjetlost.

Slatkasto i po malo kisjelo
Kao kineska čorba koja se pamti.
Da li sama na sebi ostavljam otiske.

Ideja za savršen zločin se javlja.
Podcjenjujem disanje do onog momenta...
a onda punim pluća svim dostupnim.

Moja koža je glatka i bijela,
očuvana od Sunca i zime u vječitom pamuku.
Podižem ruku i trljam oči.

Jako, da me boli, da krene suza,
da i ona ispari u mirisu
mjesečevih traka koje režu san -
Dobar dan...
Dobar dan...
Dobar dan...

Avgust

Spavala je sama.
ispod velike planine
baš kao i njen Grad.

Budila sa posebno,
lagano namještajući jastuk
da ne napravi ureze
na licu one druge
što je još sanjala.

Oblačila je isključivo plavo
i rovila zemlju i beton
jer je bila stanovnica
grada koji spava.

Uvijek kada je plakala,
gar je padao u Veliku rijeku
svi su mogli da vide
razlivene slike po površini vode.

Izložila se onim što nije bila.
Avgust ima najljepši pun Mjesec.
Tada je sve veliko
i luneno svjetlo obasjava
njena gola ramena.

Jedan kraj

Ono što nisam sredila završiće se.
Prašinu i mrve čuvam za potomke.
Ono što sam završila, ispraće sva ta usta
koja su me uzimala...ljubila...pljuvala...
htjela na silu.

Sve što sam kazala trajalo je manje od gut-
ljaja.
Toliko da poželim u bijelom vinu da vidim.
I nakon zadnje kapi zaboravim i krenem
dalje i mislim da me ne razumiju.

Kada sam radila, ruke su me htjele.
Dolazile iz najčudnijih prostora,
odvlačile me i ja sa prepuštala.
Jer sam bila zauzeta.

Sve što sam pričala je prolazilo kroz jezike.
Preplitalo se i gutalo opet na silu.
Ja sam dobra
svi su htjeli dio onoga što prodajem.

But I'm selling shit.

Neću da umrem

Neću da dišem.
Ne želim da mi pred očima
titraju krvna zrnca i da ih
zamišljam kako jure kroz mene
u haosu dok ja ovdje
pokušavam da zavedem red.

Neću da pijem vodu.
žeđ mi treba da bih
mogla da uživam u onom
trenutku dok držim
praznu čašu pod ledenim mlazom.
I crtam što poželim na staklenoj izmaglici.

Neću da spavam.
Snovi mi dolaze i kad sam budna
i samo ih tako živim kako valja
ne žaleći ujutro za nečim
za što sav normalan svijet kaže da ne postoji.
A ja dolebdim do sebe - tajno.

Neću da volim.
Ljubavi sam probala i nisu sve iste
zaista ne znam što se dobija
time da ih iskušam mnogo različitih,
osim viška i mučnine nakon miješanja.
Uživam u sebi i ovako...čista.
Neću da umrem.

Nisam sigurna da smrti
zaista ima, jer ne znam što je poslije;
kada neću ništa, a sve dolazi samo,
ona je potpuno nevažna.
Kao što je vremenom i svaka želja.

Pauza

Milsim na tvoje prste
kako prave rupe na koži
i puteve niz koje se znoj sliva do beskraja -
ne duže od trenutka.

Zamišljam kako me gledaš
pravo u oči i kriviš usta u onaj
bezobrazni osmijeh od kojeg se stidim
i otvaram bezobzirno...

Skineš me naredbom,
(mojom željom).
Šaram po tvojoj koži
koju ni osjetila nisam.

Lagodno mi je u toj mekanoj
površini da se rastvaram i budem
sve ono što nisam bila...
Čistija od čaršava

Kao kroz hladni ekran
gotovo da si bio tu...
i vrelina popravlja taj LCD
taman koliko bi trebalo.
Izgleda da znam kakav si i ispod kože
gdje je ono na čemu voliš da osjetiš;
Jezik mekan i vlažan -
i tamno mjesto napušteno

Ti si navigator metalnog glasa.
Otvorena, nikad manje spremna
nikad zahtjevnija u namjeri
da živim drugačiji život.

Mislim na ruke što mogu svašta,
o mojim prstima
Kako kruže po onome što je netaknuto
i misli da mnogo zna.

Da se danju crvenim i budem topla.
Da očekujem drhtaj;
Tvoje iznenađenje mojim trzajem
I smijeh...
...beskonačan smijeh
U vrelini, pod vodopadom.

Imam Tajnu

Tajna je u tome da ne pričaš o snovima.
Da držiš ruke u džepovima i usmjeriš pogled pravo.
Da nosiš sat na lijevoj ruci.
Da ne otkrivaš boju očiju i govoriš
da ti se mijenjaju u zavisnosti od vremena
i garderobe koju nosiš.
Da se smiješ tako da ti se ne vide zubi.
Da uvijek imaš paklicu žvaka u torbi.

Kad mnogo pričaš i smiješ se
i kada odaš sopstvenu tajnu.
- tek tada ti neće vjerovati.

Zašto žene rađaju

Kad pukne u meni ono što se zove smrt
ruke mi se spuste niže od koljena
i teške su od svih koža koje sam dotakla.

Onda moji prsti lijepo upadnu u bokove
U sve one rupe koje sam htjela
a nikada nisam uspjela ispuniti.

Kad u meni pukne ono što se zove smrt
konačno zaboravim na pristojnost
I nekako mi se jebe za zareze.

Onda moji zubi grizu usne
Za sve one koje nisam uhvatila pametno
i ostavila dio sebe kao dokaz.

Kada u meni pukne ono što se zove smrt,
tada sam najspremnija za rađanje,
jer ih tako neću upoznati.

Mogle smo

Mogle smo da stojimo satima na suncu,
buljimo u izmaglicu neba i vode
i zamišljamo oblake iz kojih bi čitale sjutra.

Mogle smo da plivamo beskonačno dugo,
ronimo između sigurnog i dubine
i zamišljamo stijene koje su vrata za juče.

Mogle smo da hodamo cijelu vječnost,
krivudamo po asfaltu i zemlji
i zamišljamo tragove koji bježe.

Mogle smo da stanemo zauvijek,
pobodene u ravne dane
I zamišljamo satove i kalendare.

Mogle smo da čitamo do kraja,
živomo sve te živote i priče
i zamišljamo onaj koji je naš.

Mogle smo da nestanemo uvijek.
da prolazimo kroz ljubavi i ratove
i zamišljamo poglede na svojim leđima.

Mogle smo da stojimo satima na suncu,
buljimo u izmaglicu neba i vode
i zamišljamo oblake koji su prošli.

Kasno iz grada jedne kišne noći...

Tap, tap...tap...
Ko je to?
Ništa se ne čuje.
Možda bolje da...

Kiša ili mačka, svejedno.
Samo da nisu koraci.
Samo da ne osjetim dah.
Da li da ubrzam?

Dobro je, ne čuje se više.
Nekako me i nije briga;
Pa šta i da su koraci!?

Da li pada kiša, a nemam kišobran?

Kako je sve lijepo, tamno.
Ah, ne vidim ništa – proklete ulice.
Grad bez svjetla ne postoji.

I tako... pretiho je sad.

Prvo lice

Koliko puta smijem
da kažem “ja” u jednoj rečenici?

Da li je nepristojno i
misliti sa “ja”?

Prvo lice mi leži.
O njemu mogu da razmišljam,
da ga lažem, da mu dosađujem
da ga vrijeđam, praznim, volim...

Vodi me u beZdane ponore,
hvata me slatki strah,
kao da kradem čokoladu...

Volim ovo “ja”.
Nije mi dosadno, iznenadi me i ćuti.

Uopšte nije kao “ti”.

Druga

Ona je voljela da šeta noću – sama.
Voljela je tamu vode i šuma,
Mostova i raskršća.

Vidjela je mjesec
Bila na njemu
Igrala se ljubičastim sjenkama.

Tišinom se čuvala od Sunca –
i ostalih.

Šetala je psa u zlatnom kavezu
I činilo se da ima grudi po cijelom tijelu.
Bila je poželjna i strašna
u svojoj tišini koju je poklanjala drugima.

Pa šta onda

Ima li disanje miris.
Pri tom, ne mislim na dah
Niti na žvake koje tražiš
Prije ulaska u kafe

Misliš da je ovo kao odlazak na pecanje?
Meni prije liči na jutrenje u crkvi
Iako tamo nikada nisam ni bila.
Pa, čitala sam...
I ovako i kao ponosni vlasnik neke diplome
Koja nikome ne treba osim mojima i ženi iz službe.
Zato i znam, mada nisam uramljena.

I tako, stojimo i mislimo da lovimo.
Krezubo mi se smiju svojim
Savršeno bijelim osmijesima.
Bože, opet sam negdje pogriješila.
Ponovo gledam gore, udesno
I mislim da sam najljepša u tom trenutku.

Nije ovo cosmo girl priča,
Jer mislim da je vrijeme samo moje
I imam pravo da budem lijepa u njemu.
Kao ledena kraljica iz crtanog filma.
(Naravno da mislim na onaj ruski.)

I nema veze ako se ne svidim
I odem doma sama svojim Bulevarom snova
I zavrsim na hamburgeru i taksiju
I imam dobre cipele, dekolte i bundu...

Ljepota je moja rođaka.
Ona koju nisam imala mogućnosti da biram.

Morning after

Potrebna mi je praznina
Jedna do dvije tablete ujutro
Sok od pomorandže i pogled

Na crveno sunce što se topi
U tačku gdje se moj pogled zamrzava
I traje beskonačno dugo

Trenutak propasti noći
Razmišljanja o meni-njemu
Da li smo se dobrim pokazali
U želji da promijenimo
Svoja tijela i ono naučeno
Podlo ulizivanje umjesto zavođenja.

Potrebna mi je praznina,
Moje mjesto u mom krevetu
Vlažne maramice za skidanje stida

Zbog ostataka mene u nekom drugom
Tuđi dan brže prolazi - nema kiše
Dok se lijeno moja krv vuče

Kao vojnici nakon prave bitke
Kada prilaze prvim svjetlima grada
I očekuju toplu vodu, mlijeko i hljeb

Žudno oblizuju usne i koža ih svrbi
Čekam da se slika odmrzne
Da novo jutro ode na FFW.

Potrebna mi je praznina
Da izmislim aromu za spiranje
Miris mente me budi

Niz leđa klizi njena suza
Jer sam rekla da nikada neću
Biti gospođa druga

Kočije ženstvenosti

Ponovo se vraćam vatrenim konjima,
Ošinutim bičem Boga – kome ne znam
ime.
mnogo ih je vuklo
Zlatne kočije ženstvenosti.

Putujući, kao haskiji ste se posmrzavali
I padali istrošeni;
Ostavljeni i pojedeni od gladnih.

Toplina krvi nije dotakla nikoga,
a kapi su budile pomamu,
neizvjesnost i demone -
sakrivene u
bijelom tilu i smijehu

Sada sama,
čini se – zadovoljna;
haskiji su zamijenjeni konjima,
ledeno blještavilo – zelenom vatrom.

Toplina izvlači sve tečnosti.
I konji padaju sretno iscrpljeni.

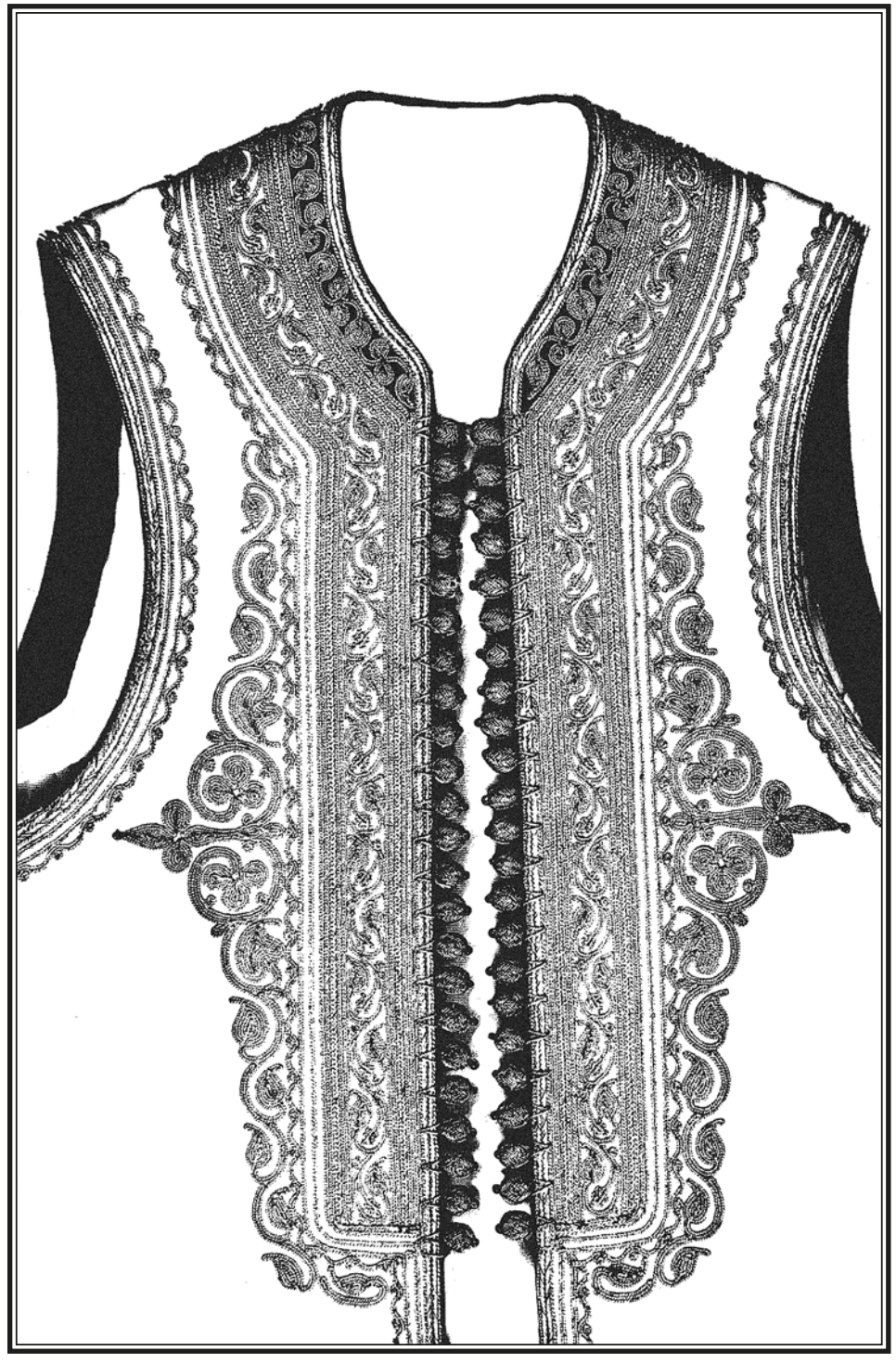

- KORET NA ASFALTU -

PRVA ANTOLOGIJA
SAVREMENE CRNOGORSKE
ŽENSKE POEZIJE

Izdavači
Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske
Skaner Studio d.o.o.

Za izdavače
Radomir Pavićević
Dragi Savićević

Urednik
Danilo Ivezić

Grafičko oblikovanje
Ivan Savićević

Naslovnica i zaslovnica
Slike iz knjige Zorice Mrvaljević
Crnogorska narodna nošnja, Podgorica 2006.

Štampa
Skaner Studio, Zagreb

Tiraž
650

Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske
ISBN: 978-953-7239-47-3

Skaner studio d.o.o.
ISBN: 978-953-7080-37-2

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne
knjižnice u Zagrebu pod brojem 864750

Knjigu sufinancira
SAVJET ZA NACIONALNE MANJINE

ISBN: 978-953-7080-37-2